

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET
❖ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❖

DAMER!

Nu inkommet **nyheter** i skotska, randiga och enfärgade

Blustyger

i alla prislägen fr. .... 0.65 pr mtr
Ett parti

Vita Woile

till blusar och klädningar.

Kjolyger,

60 cm. br., i grått och blått från 1.45 pr mtr.

Cheviot. Sammet. Stuvar.

Trådgardiner	fr. kr: 0.35
Strandkoftor	5.80
Underkjolar, satin	3.55
Reformliv	1.65
Snörliv	1.90
Korsettskyddare, ...	0.95
Tröjor, Lahmans	0.90
Kalsonger, trikä	1.75
Linnen	1.25
Strumpor och Vantar. Sybehör m. m	

SVENSKA VARUHUSET

4 Droninggatan 54, 1 t .
37 Stora Nygatan 37

Välgörande

Icke på grund av lösa antaganden, ej heller på grund av intyg om giftverkan till dödande av bakterier utom människokroppen, utan endast i **överensstämmelse med de verkningar, som Salubrin visat sig medföra, har det rekommenderats.** En oundviklig följd härav har blivit, att alla, som använt originalfabrikatet Salubrin på sätt som i bruksanvisningen meddelas, hava funnit, att det **håller vad som lovas.** Par-tilager hos Geijer & Co., Stockholm.

Ledig annonsplats!

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsoöm.

Ständigt på lager därtill hörande material.

Svensk, Fransk och Bömisk Spetstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

Ledig annonsplats!

Telefon
539
Malmö

Perslow's

SIDEN &
MANUFAKTUR-
AFFÄR

alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG IV

15 MAJ 1917

HÄFTE 10

Gudshistoria i kvinnovärlden.

Det fyllda fjärde seklets år efter reformationsbegynnelsen, ett jubelår alltså, är detta 1917. Men i miljoner hjärtan över all världen är det icke ett jublets, utan ännu ett sorgernas och nödens år, kanske tyngre än sina närmaste föregångare.

En frågande aning om ett stort ändamål, något av nytt liv, som skall födas genom all denna vånda, tränger kanske fram på någon punkt för att mötas med en stilla, bävande fröjd, som glödgats vit ur mycken smärta. Men ännu är den endast aning, ännu räcka världens tunga timmar och dagar, nej år, av svåra födslosmärtor.

Som aldrig förr i världshistorien har det nu genomlevda verkat ingripande och omgestaltande i kvinnovärldens liv. En tidsålder håller på att sjunka undan, och vare sig vi kvinnor vilja det eller icke vilja det, ha vi nu alla — såväl som männen — ställts invid tröskeln till en ny fas av vår historia, i en tid, som på ett sällsamt befällande sätt ropar efter nya insatser från kvinnorna. Utan någon återvändo befinna vi oss mitt i denna omgestaltning. Och ve över oss, om vi icke lyssna till den

kallande rösten från historiens levande Gud, utan låta bekväm håglöshet eller småsysslade beskäftighet hindra våra öron från att höra vad de borde kunna höra i dessa avgörelsetiders ansvar!

Inte som ett godtyckligt, tillfälligt påfund av några excentriska hjärnor, utan som en inifrån frambefalld vägrödjare, sträcker sig nu kvinnorörelsen — under alla skiftande namn och former — över hela vida världen. Inte blott i det nya Amerika eller i Australiens nybyggaresamhällen, utan ända in i det uråldriga Kina och det kastbundna Indien framväller dess ström oemotståndligt, fylld som den är av djupa samhällsproblem och svårlösta framtidsgåtor.

Det är inte livets leende ängel med glans om vingarna, som nu bär kvinnorna bud om deras samhälleliga kall såsom en historisk nödvändighet — en fruktansvärt allvarsam dödens ängel är det, med blodstänk på fjäderskruden, en ängel, som farit genom världens riken och som nu på ett sällsamt spörjande och uppfordrande sätt blickar in i kvinnornas hjärtan och själar. Det är en sträng ängel med ett tungt budskap. "Det är inte nog," viskar

det i dess vingsus, "att ta världen in i ditt hjärta (fast du har brustit också i det); du måste gå ut och ge av din själ till samhällets hjälp och läkedom, den själ som inte är din eller de dinas, utan Guds. Ty Gud, Livets Fader är också Livets Moder, som kräver kvinnogärning såväl som mannadåd ej blott inom natur- och hemvärldens hägn, utan också i historiens och samfundslivets sfär." Den stränge budbäraren nödgar dig som aldrig förr att vidga blicken utöver din egen lilla privatvrå och skåda all världens nöd och inre sammanhang, inte bara med din känsla och ditt hjärta — det antingen krymper eller brister så lätt inför det alltför stora — utan med all din håg och allt ditt förstånd, kort sagt med all din själ, att den må hålla ditt hjärta vidgat inför allt du skulle vilja glömma men ej har rätt att glömma. Både själen och hjärtat! För min erinran uppstiger den gamla Birgittabön, som skulle läsas, när doket första gången fästes på en Vadstena-nunnas huvud. Den lydde:

"Jesus Kristus må sammanfästa din själ och ditt hjärta med sin kärlek, så att det ej rädes några frestelsers stygn!"

Vi skola nu skåda in i den värld, som ställer oss nya uppgifter, och ej heller se bort från de "frestelsernas stygn", som kunna förvända vår syn, om vi icke hålla själ och hjärta sammanfästade i kärlek.

*

Hela mänskligheten hör samman — från Gudsrikets synpunkt. "Att de alla må varda ett" — den bönen upp ur

Getsemanekampens ångest och ensamhet, den är det väl, som ligger innerst och gror under istäcket i denna fimbulvinters förfrusna hjärtan. Det är heller icke för att liksom rycka ut kvinnorna ur det helas sammanhang, som jag nu blickar ut endast över kvinnovärlden; nej, avsikten är endast att ställa fram just vårt ansvar för det hela, icke blott för ett från allt annat avgränsat särområde. Ansvar bör ju ej delas, alla ha vi allt ansvar på någon punkt; t. o. m. när vi syssla med den ringaste husliga gärning, beror arbetets hela helgd och lycka därpå, att vi se det insatt i det stora sammanhang, där en tjänsteflicka är Guds konung och präst, likavisst som någon furste eller biskop — en sak som Luther med kraft betonade och som nu själva det yttre livet vill tvinga oss att förstå.

Liksom nationalismen i krigisk mening har behärskat människolivet som aldrig förr, så se vi hur parallellt med kriget en samfundstanke av mera fruktbar art tränger sig på människor, som förr aldrig mäktat tänka den.

Se henne, vår tids fattiga husmor! Hon själv, liksom generationer av husmödrar före henne, har förr kunnat — bra eller dåligt — sköta hushållet som en privatsak, något som angick familjen, man och barn, men ingen annan. Hur har det icke nu vädjats till hennes rent tekniska, sakliga förmåga, hur har icke hennes lilla förr så privata hushållning med ens blivit inorganiserad i ett helt, i statens behov, i ett sammanhang med alla andras krav och behov, efter vilka nu även hon —

genom statens ingripande också i hennes värld — måste rätta sig. Från gamla trampade, nötta föreställningsspår, som gått i cirkel kring det egna köket, tvingas omsorgen plötsligt ut i nya banor. Utan att också räkna med andras kök, med hela samhällets inbördes hjälp och och anpassning, kan nu ingen kvinna utföra ens den gärningen: att sörja för matlagningen därhemma. Samhället — ej blott hemmet — har som aldrig förr ställt en rent saklig kunnighetsfordran också på henne, och hon å sin sida drives att se och tänka mera samhälleligt än någonsin förr.

Här återigen ha vi en förnäm dam från en av krigsländerna, låt oss säga England. Jag talar nu icke om de många, som förut ställt sig i de nödlidandes tjänst, utan om de ännu många flera, som icke varsnat dem. En av de många i den världen, icke en av de få. Hon har kanske läst en eller annan roman eller tidskriftsskildring från slumkvarteren. Men först under dessa år har hon jämte många andra i hennes samhällsställning verkligen själv gripit in i hjälparbetet och för första gången fått livskunskap och ej blott trycksakskunskap om den avgrund, som skiljer Eastendkvinnornas liv från Westend. Sådana erfarenheter, nu icke blott försiggångna på några få punkter, i några få vakna själar utan i tusenden — innebära icke också de ett nytt inre nödgande till att se att samhället är något annat och mera än Westend, något som i sanning kräver att varsnas och läkas, ej blott genom enskild hjälp utan till hela sin inre byggnad.

Och hur har inte själva moderskapets

kall blivit nästan våldsamt inryckt i ett statens krav på ökat antal födelser — för krigets skull. Låga och råa ståndpunkter ha i detta nödläge ohöljt brutit sig fram i diskussionerna, ståndpunkter, som komma renhjärtade mödrar att vämjas vid detta nya rent yttre värdesättande i krigföringens intresse av deras naturliga funktion. På denna punkt ligger en oerhörd fara för vårt släktes nedsjunkande till ett primitivt, nej värre än så, ett mekaniserat naturtillstånd, om icke kvinnorna just här stå som självständiga väsen, vilka till gagn för det hela mäktiga ingjuta i samhället en fördjupad moderlighetsuppfattning, som å sin sida förutsätter och framhjälpes det faders ansvar, som världen i stort sett alldeles för länge varit i saknad av. Hela släktet ropar efter att kvinnorna på just denna punkt låta sitt modersmedvetande komma till uttryck, icke av själviska skäl, utan för det helas skull, på det att ett nytt släkte måtte födas under djupare föräldraansvar än de föregående. Den stora döden har gjort varje litet nytt liv liksom tyngre vägande i världen än förr. Detta ger också mödrarna mera plikt och mera rätt, kanske mera myndighet att se föräldraskapets kall i ett oändligt mycket djupare sammanhang än någon privat godtycklighets.

Där går en mor, som mist ett par söner och fått en hem lemlästad. Hennes namn är icke en, utan tusen. Hon har sagt sig hundrade gånger vad också andra sagt henne, att allt är i sin ordning och att hon bör vara stolt över att ha givit fosterlandet sina barn. Men bakom allt detta tal reser sig moders-

instinkten tyst och ordlös, men ändå befallande. Den reser sig mot krigets väsen. Den säger att kvinnorna, som burit liv in i världen, förbryta sig emot dessa liv genom att i all framtid finna sig i att de massvis förstöras av människor, genom den förödelsens institution, som är kriget. Den som för två år sedan i Haag mötte några av de lidandesmärkta, modiga och älskande kvinnor, som från skilda länder kommit för att inför all världen uttala en gemensam övertygelse om en plikt, som hos de kanske flesta ännu endast hade uttryckts i suckarnas, tårarnas och vagnätternas ensamma vittnesbörd — den som såg dessa kvinnor och hörde dem tala, kan inte tveka om att en ny kvinnornas ansvarsväg börjat banas, också här, icke för den lilla privatlyckans bevarande, utan för hela släktets skull, barnens, männens, såväl som kvinnornas!

Där åter och där möta vi de tusental av kvinnor, som ryckt in på nya arbetsbanor, för att hela samfundslivet under männens frånvaro ändå måtte kunna fungera som förr. Skördar inbärgas genom kvinnohänder, jorden plöjes och sås; på spårvagnar, fabriker, kontor står någon kvinna, där det förr på samma post stod en man. Fältläkare, lärare vid gossläroverk — vilka tomrum! En kvinna behövs, som kan fylla platsen. Och det visar sig, genom ett förunderligt historiens förutseende, att hon finns att tillgå med full kunnighet också där, nu när staten behöver henne. Den ovälkomna arbetskamraten blev plötsligt välkomnad såsom ersättare.

Men här ligger också den brännande

samhällsfrågan: gör hon rätt i att låta underbetala sig, gör hon icke en orätt mot den återvändande soldat, som aldrig skall kunna nöja sig med vad hon nedbragt lönen till. Inte ens hennes måhända mycket vänliga medgörlighet är en privatsak: också här stöter hon plötsligt på en förpliktelse mot samhället, en ytterligt oangenäm, underligt formad förpliktelse. Marcelle Cappy ropar från Frankrike vad andra länders kvinnor också få erfa: exploatörer vinna på sådant, medan samhället lider.

Vad man före kriget inte kunnat drömma om har ju nu emellertid skett. Kvinnornas medborgarerätt är ej blott ett faktum i Finland, Norge, Danmark, Island och flera utom-europeiska stater, den har från regeringshåll fått nya förespråkare ej blott i revolutionens Ryssland utan i det konservativa England, såväl som ny utbredning i de flesta andra länder. Den nalkas också oss, med ett ytterligare skärpt samhällskrav; den kommer över oss en dag om vi vill eller inte. En dag skall den stå här och tvinga oss.

Och hur förfärligt blir det ej då, om uppgiften skall lösas på en höft, om icke det nya kvinnomedvetandet har sin rot och styrka i ett religiöst medvetande, att det är historiens levande Gud, som kallat oss till nytt arbete! Det personliga och medborgerliga kvinnovärdet har i själva verket skurit av sitt eget väsens rötter, om det icke ser hur det genom långa århundraden burits vidare av den kristna övertygelsen om varje väsens oändliga värde; det var där slaven och kvinnan fingo gudsvärde såväl som

den frie mannen. Somliga vilja nu ej känna igen den djupare orsaken; andra fasa nu för att kännas vid verkan.

Kvinnan, föderskan, som ännu ej var person utan ting, hon var ju en gång utesluten från stammens heligaste ceremonier. Hos australstammar såväl som hos andra primitiva, som ännu i dag leva i forntiden, är det vid dödsstraff förbjudet att för en kvinna röja något av de heliga ord eller redskap, som utgöra stammens andliga kraft och kring vilka männen samlas i offer och bön. Hos ett kulturfolk som hinduerna ingick ju hustruns livsvärde under makens, när hans kallnade lik lades på bål, då brändes också hennes livsvarma kropp. Med motvilligt missnöje var det som Budda förmåddes medgiva, att kvinnor skulle få bli delaktiga av Dharmas regel. Och ännu den dag Sokrates väntade döden och med sina lärjungar ville samtala om livets djupaste frågor, visade han uttryckligen bort kvinnorna.

Jesus Kristus däremot inte blott fördrager denna hjälplösa kvinnogråt vid vandrigen till Golgatha; han tar hand om den t. o. m. då och bringar den med sina ord till ansvarsmedvetande: Gråten över Er själva. Och dessförinnan voro kvinnor bland dem, som till sig fingo riktade hans mäktigaste livsord. Här finns icke mera något av förakt för kvinnan. Seklers väg, som gått i ring kring berget, böjes på den punkten av uppåt mot toppen till: kvinnan är ingen sak mer, hon är person fullt ut, också hon, en själ, en dotter ej blott av Abraham, utan av Gud. Men denna syn på kvinnan är ännu alltför hög och

stor för oss människobarn i det stora hela, ack, ej blott för männen, utan ock för kvinnorna själva. Hur mycket i henne, såväl som i honom, åtrår ej ännu, att hon skall vara en sak, en mycket älskad och omhändertagen sak kanske, snarare än en egen ensam själ inför sin Gud, utan förmedling av någon mänsklig auktoritet. Alltjämt trampa vi vidare i gamla spår. Hur sällsamt är det ej, när det yttre jordiska samhället efter tvåtusen års begrundan äntligen förmår på sitt sätt spegla denna jämlikhet! Liksom det redan förut proklamerat upphörande inför lagen av allt slaveri — två samhällsreformer, som båda betyda den långsamt framdragna slutsatsen av kristna förutsättningar.

Detta förestående, nej redan inbrutna nya ansvar, det är den tröskel vid vilken vi nu stå i denna tid. Äro vi färdiga inför denna historiens kallelse? D. v. s. inifrån färdiga, ty varken åsikter eller fackbildning eller moderskap i och för sig eller någon som helst yttre prestation kan träda i stället för den djupa vissheten om att det här gäller en kallelse från historiens Gud till förmån för det hela, oberoende av min synliga eller gömda plats i livet. Blott den kvinna, som på fullt allvar tror, att där till det kristnande, av själva samhället — ej blott de enskilda —, efter vilket tidens nöd ropar, kräves kvinnogärning, kan just såsom kristen människa hälsa detta nya ansvar med villighet, icke för sin egen, icke en gång blott för kvinnornas, utan för det helas skull, för mänsklighetens, nej, för Gudsrikets skull. Och dock icke med någon ytlig, lättsinnig,

billig förnöjdhet, som tror, att världsgåtan nu blir löst, tack vare kvinnorna! Ack, nej, där blir nu som förr, kanske mera än förr, tunga utderliga vägar att vandra, vägar som blott en modersblick från Gud hjälper oss att hitta, vägar som inte få väja av för klander eller applåder, "väg där spår till väg ej fanns". Det är ju ingen ängel i en tablå, utan en djupt allvarlig historiens ängel med blodstänk på vingarna, som på Guds befallning ropar sitt stränga lystringsord in i vår kvinnovärld, där ännu så mycket sover eller är sömntungt i "hjärtats ögon", som Paulus en gång talar om.

*

För att kunna fylla våra nya uppgifter så att de verkligen en gång komma att stå som en glimt av Guds historia i världen och ej blott som ett av de misslyckade experimenten i tillvaroskampen, synas vi kvinnor just behöva att såsom aldrig förr "sammanfästa vår själ och vårt hjärta i kärlek", som det hette i den ovan anförda Birgittabönen. "Frestelsernas stygn", som den talade om, skola icke fattas. Misstag och överdrifter komma också vi att begå. Vi se dem redan omkring oss eller i oss vid företeelser som dessa.

Det är valkampanj. Partierna sätta upp listor och program, den politiska fanatismen tränger in också i de kommunala frågorna, förvandlar dem och — förgiftar dem. Skola kvinnor, människomödrar, människosystrar, som borde bringa ett nytt tillskott av mänsklighet in i sina partier, låta sig, också

de, in i detalj inringas och hämmas av de kritstreck, med vilka partilinjalerna har upprutat alla samhällsfrågor? Mer än en gång erinrar jag mig den irländare, som på fullt allvar krävde kvinnornas medborgerliga insats just därför att de icke förstodo sig på politik. Om friska, oförvillade ögon komme och såge på allt det politiska eländet och ut ifrån den moral, som gäller människore mellan, lugnt och allvarligt frågade oss: Varför gör ni så? — det skulle, menade han, bringa mera nytt och gott åt statslivet än några som helst nya politiska finter. Det är en paradox, som där ligger någonting!

Men att vilja vara lika styv som män också i sådana ting, där det vore en heder för oss att vara de oinvigda — det är en avväg och en frestelse, som ligger så nära till hands, just därför att vi mätas och mäta efter gamla vanors mått och ej efter nya samhällsbehov. Att här hålla samman själ och hjärta, att varsna saken utan att låta den skada människorna till deras själ, och å andra sidan inte låta godtyckliga människohänsyn dölja saken, det är vad som mera än någonsin är av nöden. Det är av nöden för alla, men just för att vi komma med nya friska ögon, är det allra mest av nöden för oss.

Där går en kvinna, som har, låt oss säga, samma examenskvalifikationersom en manlig kamrat. Hon, som han, tynges under studieskulder, men han har, ehuru ogift som hon, tre gånger så stor lön, kan ha sitt eget bo, köpa böcker och njuta många av detta livets bekvämligheter, medan hon med samma strävsamma arbete med nöd kan täcka

kostnaderna för sin knappa inackorderingstillvaro. Den kollega, som skulle neka att stå så gynnad i förhållande till en manlig kamrat, han tänker inte ens därpå, då det gäller en kvinnlig Under sådana förhållanden vill gärna bitterheten över orättvisan fräta sönder all arbetsglädje; den vänder sig mot samhället och emot männen. Den får lätt privatkaraktären av en livets personliga oförrätt emot just henne. I stället för att den skulle frigöras till en ljus visshet om denna banbrytarevägs nödvändighet, trots alla dess tunga mödor, till gagn en gång, ej blott för en kvinna eller alla kvinnor, utan för männen själva och för hela det samfund, som ännu inte blivit tillrättalagt för sina nya arbetsbehov.

Där går ett ungt grannlåtsälskande flickebarn, kanske arbetslöst i ett rikt lyxhem, kanske bundet vid ett själlöst arbete i en fabrik. I vilketdera fallet som helst står lätt för hennes innehållstomma tillvaro erotiken som hägrande livsmedelpunkt, en stackars fattig erotik, som blivit utpyntad med det stora namnet lycka, inte bara i romanerna utan också genom en förvänd trånad efter "den stora upplevelsen". Det nya kvinnomedvetandet i sin allra grundaste form tager det för högsta kvinnovärde, som i grunden är en förnedring av det djupast moderliga. Någoting oblygt, njutningslystet, sexualmedvetet får breda ut sig på bekostnad av kärlekens, ansvarets och den djupa lyckans kvinnomedvetenhet. Förfärligast är detta, när det till sin skyddande förklädnad tar ett låtsat samhällsintresse. Bittra ord har från krigsländerna riktats

mot dessa "teateränglar" i lasaretten, som ej vilja arbetets möda, blott dess klädsamma attityd — till stor skillnad från de andra verkliga vårdarinnorna.

Under medeltiden ansågs den ogifta kvinnans liv heligare och bättre än makans. Det var inte bara bleksiktiga själar, utan levande starka kvinnoandar, som till sina gjorde visans ord:

Och bättre är vara en himmelens brud
Än bära på jorden en konungaskrud,

Och ingen förlöjlighade detta under högmedeltiden, utan aktade den som så tänkte. Det inre liv under bön eller arbete en nunna förutsattes leva räknades i själva verket som den mest samfundsgagnande gärning. Hur imponerande är inte den rad av stora kvinnor med helgonnamn, som på den vägen gripit in i själva samfundets historia såväl som i själarnas liv. Vi känna allt för många för att jag här skulle behöva räkna upp dem! — Under senmedeltidens förfall och ännu mer efter reformationen ansågs den gifta kvinnans liv både heligare och bättre, i varje fall mera samfundsgagnande. — Men ur religiös ståndpunkt sett är ju en och var, gift eller ogift, som fyller sitt kall i sina omständigheter en oersättlig lem i det hela. Ju djupare den ogifta eller gifta kvinnan kommer att kunna fatta sin särskilda uppgift som samhällelig och personlig, dess rikare skall hennes liv varda, på vilken plats hon än står. En ogift kvinna kan bli ett slags mor för många där hon går, en gift kvinna förbli sina barns — och ej blott sina spädbarns — verkliga mor, endast i den mån hon också är en andligen levande människa. Men här skall man

tyvärr stundom finna, hur dessa båda kvinnokategorier på det mest komplicerade sätt underkänna, överskatta eller avundas varandras ställning i livet, som om det vore ett yttre tillstånd och ej ett inre liv, som gäve livsuppgiften dess personlighetsvärde!

Där kommer övermodet in och vill på känslans väg ensam lösa alla svårigheter i ett invecklat saksammanhang; där åter en falsk ödmjukhet, som utan att pröva av gammal vana gör sig underdånig under andras, helst under mäns, utlåtanden. Där åter en brist på uppriktighet, som inte vågar kännas vid kvinnliga arbetsbrister, där de verkligen röja sig. — Ack, ju djupare tro vi ha på vårt kall också i samhället, med dess mera jämnmod skola vi kunna bära klandret, det rättvisa och det orättvisa! (Och somligt klander borde vi redan vara glada åt — i enlighet med den där irländarens paradox!) Ju djupare värdevisshet, ju mindre ömtålighet!

Stundom var det svårt för kvinnor att möta mäns förakt för dem, deras omdömesförmåga eller arbetsprestationer. Men ännu mycket svårare är detta kvinnornas eget kvinnoförakt, som man ej sällan stöter på och som kanske är den allra farligaste och försåtligaste förrädaren mot kvinnornas nysamhällsuppgifter. Man möter det hos lärdomsutbildade såväl som hos praktiskt dugliga kvinnor, hos små flickebarn såväl som hos gamla fruar. Där ligger något djävulskt i det, i bjärt fiendskap mot den äkta kvinnoömheter för allt svagt och hjälplöst och kämpande och mot moderskärlekens, liksom kristendomens, tro

på ett oändligt härligt mål för varje väsen, som blivit fött till liv.

Jag tror, att kvinnornas inbördes solidaritet, i den mening att vi fröjdas över andras framgång som över vår och känna andras misstag och irringar som våra, skall bana väg för en ännu djupare solidaritet som inte ens skiljer ut kvinnorna, utan omfattar alla. En sådan solidaritet är just nu en oerhört vanskelig sak, därför att det på vissa områden ännu är alltför få män, som förstå sin solidaritet med oss. Ju mindre vi på den punkten låta bitterheten fräta, ju gladare vi mäktade bära detta, ju djupare skulle vi nå. Men så underligt hård som kampen blivit, är det sannerligen ingen lätt sak att på samma gång aldrig släppa av arbetsmålet och ändå aldrig låta sig förbittras. Fordran är övermänsklig och just därför — från kristlig synpunkt nödvändig.

Skall där icke bli ännu en lurande stor fara för det nya kvinnomedvetandet? Skall icke det skarpere ljus, som kommer att falla över kvinnogärningen, tära bort mycket av det tysta liv i det fördolda, som även utan yttre gärning givit vila och ro och stillhet åt en förfäktad och kämpande värld? Här är just ett skär inne i kvinno själen, mot vilket vågorna bryta sig svårast! Skulle i och med samfundskravens stegrade arbetsintensitet den makten slappna i världen, bönens, innerlighetens, helgdens makt, den som ger stora barn och små den trygga känslan av hemro, av gudshägn och vila invid ett moderssköte, ack, då skulle vi — men nej icke blott vi kvinnor utan alla män och alla barn — mer än en gång begråta den dag,

då historien kallade kvinnorna att se livet ej blott från de sinas synpunkt, utan från samhällets. Här blir just en provosten på djupet av vår insats. Skall samhällsarbetet plundra oss och all världen på all denna härlighet — eller skola vi mäktat tillföra det slitna, det kalla, det mekaniserade samhället, som vill driva oss med i sitt maskineri, en ny varm ström av läkande ro och helg och söndag, frid och — vad i denna stund blivit ett ännu starkare ord — fred! Vi stå vid en korsväg, och det gäller en avgörelse. Utan ett fördjupat religiöst mänskighetsmedvetande skola vi bli uppnötta, förslitna. Tröttheten skall vilja fräta bort det stora givaresinnet, som där är ro och glädje omkring. Ack, det gives mera än en bland oss, som gått till sitt arbete i samhället med stort, ljusst givaresinne, men som gripits av kuggarna och fått trötthetens damm nedsållat över själva sin dagliga gärning. Huru mycket mera står det inte då och hotar över allt sådant arbete, över vilket inte ens i begynnelsen något skimmer föll, ett mekaniskt arbete blott och bart för det dagliga brödets skull! Under sådana förhållanden är ingen kamp svårare än kampen för glädjen, den glädje, som helt enkelt är en plikt, ej blott en företrädesrätt! Jag kommer i detta sammanhang att tänka på lilla prinsessan i Sanct Göransvisan, hon som skall gå ut och slukas av den onda draken, som eljest förstör staden och riket. Hennes vandring ut i odjurets käftar beskrives så här:

Så drog hon sina kläder på, de finaste hon ätte och tog sitt lilla lekelamb och gick sig ut ur slotte'.

I hennes situation är inte detta längre vare sig behagsjuka eller fåfänga — det är helt enkelt heroism. Inte i säck och aska, inte i självmedlidande utan så att liksom ända till slutet glädjen hålles i helgd — ett krav så svindlande högt, att intet litet människobarn — utan tillgjordhet — kan gå en sådan vandring, om hon inte känner att den Gud, som både är far och mor, till och med på den vägen kan hålla sitt lilla barn vid handen.

Många gånger har jag kommit att röra vid eller nalkas faran för bitterhet under vandringen på nya, obrutna vägar. Jag har egentligen hittills bara röjt den, såsom den vill flaxa in och skugga över vårt eget vardagsliv. Men vägskalet vi stå vid tvingar åter blicken utöver det egna landets gränser, ut till dessa miljoner kvinnor såväl som män, vilka lida till blods under dessa år och dagar. All denna ångest och sorg, dessa umbäranden och denna tomhet, den måste ju rista märken som aldrig förr i själarnas värld. Skola de ständigt vandrade tankevågarna bli hatets allt djupare intrampade spår av dov misstro, eller skall själva detta lidande ända intill mörgen lära folken en ny fas av försoningens hemlighet, en hemlighet, som dövar hatet och misstron och inför den åter törnkrönte utlöser en ny gemenskap i lidande till barmhärtighet och förbrödring? Blir ingenting evigt förlöst ur all denna vandan, kommer ej en människovår — ja, då är sannerligen världens ända, då få de rätt, som i dådlös suckan bida den yttersta dagen. Men går där fram ur detta världsve

en ny jord eller åtminstone en förnyad mänsklighet, då synes det mig som måste gudsriket rycka närmare vår jord än någonsin förr.

Som judarna en gång diktade prakt och glans kring sin i fjärran anade Smorde, sin segerkonung, så inhöjde medeltiden sin tro på ett kvinnoideal i en drömväv av fagra sagor och granna smycken. När reformatörerna kommo och för en och var öppnade bibelns väg till historien själv, då föllo de fagra Mariadrömmarna undan som spindelväv: historiens friska blåsväder sopade bort dem. Men kanske låg i dem insvepta några frön av en profetia, en profetia, som för lång tid behövde läggas undan bland drömväsen, så länge tills historien fått lära människorna den verkligheten, att Gud alltid lever — också nu — och alltjämt fortsätter sin underbara skapelsehistoria i människornas värld.

Och kanske att något i den där medeltidsprofetian just nu står och ropar efter att bli mera än en dröm. Kanske förverkligas den inte i en fager leende madonna, utan kanske snarare i en av de smärtyngda, tungt arbetande och älskande kvinnorna, en av dem, som med moderssinne för alla väsen blivit villiga inte bara att torka tårar utan att gå många fjät för att undersöka och bortskaffa tårarnas källor. Kanske dock inte i en kvinna, utan i hundraden och tusenden — av alla släkter och folk och tungomål.

Luther var så starkt och utpräglat en man. Och ett manideal är det som hans trosstarka ande gör levande och nära för det protestantiska medvetan-

det, trots det att det går ut från den medelpunkt, där alla människor innerst enas och mötas. Kanske fullföljes bäst reformationsverket genom att varje ny tid lyssnar till samma gudsröst i historien, som för 400 år sedan kom Luther att över medeltidens tröskel modigt våga steget in i en ny livsrymd och lägga en stig öppen för en och var, som ville veta något om Guds historia i världen.

Och denna vår tid bragte ju, som vi sade, en sällsam bebådelsens ängel med bud till kvinnornas värld. Jag tror, att det är Livets Gud, de levandes far och de levandes mor, som sänt oss den. Under Gudsrikets vida valv står den nu och väntar på vårt svar. Skola vi mäktat bära livets djupaste ro mitt in i all oron? Skola vi utan motstånd och utan brådskalyssna ut budskapet och sedan ur vår tros innersta mäktat svara: "Se Guds tjänarinnor, varde oss efter ditt tal!"

EMILIA FOGELKLOU.

Kvinnornas medborgarskap. Liberala samlingspartiets förtroenderåd har å partiets vägnar genom en delegation framfört till statministern en framställning om att frågan om kvinnornas politiska rösträtt måtte lösas vid årets riksdag. Framställningen är kombinerad med begäran om kommunal rösträttsreform.

F.-B.-F.:s årsberättelse 1916. På grund av den rådande pappersbristen och i övrigt fördyrade omkostnader har förbundets styrelse beslutat att i år trycka förbundets årsberättelse i mindre upplaga, varför den ej som föregående år kan tillställas varje förbundsmedlem. Ett mindre antal årsberättelser finnas tillgängliga å byrån.

Fredrika Bremer-Förbundets studiestipendier. Från Fredrika Bremer-Förbundets allmänna stipendiefond utdelas under 1917 följande stipendier:

för studier till fil. lic.-examen vid Uppsala universitet 300 kr. till fil. kand. Tora Sandström, för studier till fil. kand.-examen vid Stockholms högskola 200 kr. till Gerda Klingbom, för genomgående av Kungl. Högre lärarinnesseminariets fjärde årskurs 200 kr. till Gerda Welinder, för studier i utlandet av fröodlingsarbete och förädling av trädgårdsväxter 600 kr. till Irma Andersson, samtliga fria stipendier; från Johanna Kempes fond för medicinska studier 500 kr. till med. kand. Nanna Svartz, från samma fond 400 kr. till med. kand. Sigrid Björkquist-Volontis; från Georg Améens fond 600 kr. för studier av välfärdsanordningar i krigförande länder med anledning av kristiden till Ellen Facht; Stockholms stads stipendium 400 kr. för studier till fil. kand.-examen vid Stockholms högskola till Karin Koch; Stockholms läns stipendium på 325 kr. för kurs vid Skara folkskoleseminarium till Elsa Hellberg; Norrbottens läns stipendium 325 kr. för kurs i barnavård till Alvina Falk; Västerbottens läns stipendium 260 kr. för telegrafkurs till Märta Wästfelt; Västernorrlands läns stipendium 200 kr. för kurs vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala till Gerda Höglin; Jämtlands läns stipendium 200 kr. för telegrafkurs till Eva Margareta Tunell; Kopparbergs läns stipendium 260 kr. för studier vid Musikaliska akademien till Vilma Skog; Uppsala läns stipendium 200 kr. för kurs vid Fredrika-Bremer-Förbundets Ianthushållningsskola vid Rimforsa till Helga Chruzander; Södermanlands läns stipendier 300 kr. för fullständig sjukvårdskurs till Siri Flodquist och 250 kr. för kurs vid folkskoleseminarium till Karin Johansson; Östergötlands läns stipendium 275 kr. för fullständig sjukvårdskurs till Greta Berglund; Skaraborgs läns stipendier 260 kr. för kurs vid Skara folkskoleseminarium till Ruth Lundqvist och 260 kr. för fullständig sjukvårdskurs till Lilly Zanders; Göteborgs och Bohus läns stipendier 250 kr. för fullständig sjukvårdskurs till Verna Hagman och 250 kr. för handarbetslärarinnekurs vid M. Nordenfels handarbetsseminarium till Ina Lars-

son samt 250 kr. (innestående från 1916) för kurs vid Fredrika-Bremer-Förbundets trädgårdsskola Apelryd till Sylva Hagman; Älvsborgs läns stipendium 200 kr. för fullständig sjukvårdskurs till Ebba Hellström; Jönköpings läns stipendium 200 kr. för fullständig sjukvårdskurs till Elsa Krantz; Kronobergs läns stipendium 270 kr. för fullständig sjukvårdskurs till Ester Lönegren; Kalmar läns stipendium 260 kr. för kurs i kartritning till Elvy Nilsson; Gottlands läns stipendium 225 kr. för kurs i fjäderfäskötsel till Dagmar Liljeqvist; Malmöhus läns stipendier 600 kr. för kurs vid Statens folkskoleseminarium i Stockholm till Astrid Hammar och 200 kr. för kurs vid Landskrona folkskoleseminarium till Elsa Olsson; Kristianstads läns stipendium 200 kr. för kurs vid högre lärarinnesseminarium till Hanna Rosén; och Blekinge läns stipendium 225 kr. för kurs vid skolköksseminarium till Märta Elborgh.

Riksdagen. Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen om fastställande av grunder för kvinnors utnämning och befordran till rektorer vid kvinnligt folkskoleseminarium har av båda kamrarna bifallits. Vi återkomma till denna glädjande sak i ett kommande nummer.

Tyvärre har konstitutionsutskottets tillstyrkande av sådan ändring — ibland andra — av kommunalförfattningarna, att kvinnor medgävos valbarhet till landstingen, icke rönt samma lyckliga behandling. Genom första kammarens motstånd har detta reformförslag bringats på fall och den egendomliga inkonsekvensen kvarstår att som stadsfullmäktige få kvinnorna utöva valrätt till första kammaren men inom landstingen är det dem förmenat.

Barnmorskornas lönefråga återigen har genom riksdagens nyligen fattade beslut i denna sak förts något framåt mot ett lyckligare läge. Hr. Byströms motion om minimilönens fastställande till 400 kr. har bifallits, likaså begäran om förslag till nästa års riksdag angående vidare löne reglering.

Fredrika Bremer i Boston.

I Harper's New Monthly Magazine för april 1857 läses under rubriken *A reminiscence of a foreign celebrity's reception morning* denna roande och träffande skildring av Fredrika Bremer i hennes Bostonmiljö.

Det var på hösten -49 tror jag (jag är aldrig säker på data), som jag hade lyckan att råka vara i staden — tillsammans med Fredrika Bremer. En herre,* som hade ett eget sätt att utöva gästfrihet, hade, när han reste utomlands, ställt sitt hus och sitt välordnade hushåll till hennes förfogande. Miss Bremer hade ingenting av våra tappra engelska kusiners läggning, vilka så väl förstå att tillämpa sin landslag och göra sitt hus till en borg eller, om så behövs, till en ointaglig fästning. Hon var tillgänglig från alla sidor och anfölls från alla alltifrån arla morgonen till särila kvällen, levande på rökelse och i all sorts överflöd, med främmande utan uppehåll och utsatt för en besvärlig gästfrihet, tills hon blev sjuk och nervös. När det var som allra värst, som hon i en förtrolig viskning och med tragikomisk min brukade berätta, visades hon med missriktad artighet omkring i ett av våra mönsterdårhus. Till och med patienterna där hade fått sina hjärnor förvirrade eller lugnade genom hennes romaner, och de mottogo henne som en personlig vän. "När

*Svenske konsuln] Benzon, i vars hem Fredrika Bremer bodde under sitt två månaders långa uppehåll i Boston på nyåret 1850. Det synes att reservationen ifråga om dateringen var behövlig.

jag skulle gå", berättade hon, "bådo de mig komma tillbaka. Åh, jag var mycket säker om att jag skulle komma tillbaka till det där dårhuset — som patient. Och den gode doktorn sade också, när jag tog farväl: Kom tillbaka, miss Bremer! Åh, utom all fråga, sade jag till mig själv, kommer jag tillbaka till detta ställe." Denna nervösa ömtålighet är ett konstnärstemperaments svaghet.

Jag vandrade en gång en sommardag med denna lady i en trakt, där vindarna vid alla årstider svepa över de vackra kullarna. "En sydlig bris", kallade jag det; hon sade, "det blåser storm". Det störde och irriterade henne, och när jag kom att anmärka, att livet igenom hade naturen för mig varit en källa till den största glädje, sade hon: "Så är det inte med mig; jag har alltid känt mig plågad och upprörd över disharmonierna i den organiska naturen med dess strid, lidande och förödelse." — "Men", sade jag, "naturforskarna lär oss att rovdjuren endast tillfogar nödvändig smärta — att de dödar med minsta möjliga plåga." Hon stannade plötsligt. "Det är lögn," sade hon, "en förbannad lögn (a dam-ned lie)!" Och därpå, skrattande åt sitt eget våldsamma uttryck (och det stod i löjeväckande kontrast med den mjuka och innerliga röst, som uttalade det), tillade hon: "Ni måste ursäkta mig, jag är skandinav och måste svära, när jag blir upptänd!"

När den nationella välkomningsfebern var på sin höjd, bestämde vår berömda

gäst en förmiddag i veckan till mottagning, i det bedrägliga hoppet att få behålla de sex övriga för sig själv. Det var en vacker onsdag som min vän Sylvia W. kom till mig och sade:

— Jag hör att "Nordstjärnan" är synlig på mr B:s firmament för några timmar, vill du presentera mig? Jag går inte för att bara stirra på en berömdhet.

— Inte heller för att stirras på, kära Sylvia, svarade jag, för att skaffa näring åt din egen fåfänga, för att din tillvaro ett ögonblick skall bli bemärkt av en av dessa främmande berömdheter — det förhärskande skälet, som det synes mig, för att bli presenterad för dem.

— Nej, det försäkrar jag, svarade min blygsamma vän, jag längtar efter att med mina egna köttsliga ögon se en som jag är skyldig gränslös tacksamhet. Jag läste hennes böcker, när jag inte var mer än femton år, och det var hon som först ingav mig en allvarlig önskan att begagna livet i stället för att öda bort det. Om jag har gjort så, är det tack vare den riktning hon gav åt min ungdoms aspirationer.

Hur pass denna ännu förtjusande unga varelse hade "gjort så" är känt endast av Honom, som skådar i det fördolda. Jag suckade när jag tänkte på hur mycket av denna goda sådd, som gått till spillo "bland törnen". Sylvia missförstod min suck.

— Kanhända, sade hon, är det bättre att du inte tar mig dit. Man säger, att besökande svärmar omkring henne som Egyptens gräshoppor.

— Ja, det gör de; men som de plågade egyptierna skulle ha välkomnat en näktergal bland gräshopporerna, så är jag

säker på att hon skall välkomna dig. Den kära lilla lejoninnan är tålig — ett under av tålmod under gräshoppshemsökelsen.

Efter att sålunda ha stillat min väns samvetsbetänkligheter gingo vi.

Stjärnan lyste; tillbedjarna trängdes; salongerna voro fulla; alla stadens anständiga kretsar hade en fullständig kvinnlig representation, utom kanhända de sig så kallande "bästa." Dessa låta sig sällan lockas av nyfikenhet eller förledas av entusiasm till ett brott mot konvensansregler som de ha reda på.

Man förställ sig en liten kvinna av ungefär samma längd som den mediciska Venus (inte fullt så vacker!) med en något sned och böjd gestalt — inte av tiden, hon hade då knappast passerat zenit, men som om hon hade krupit ihop för livets omilda beröring —, med färg och anletsdrag som angåvo den ras, vilken enligt senare forskningar bar ett namn, ur vilket ordet aristokrati härleder sig — ursprungligen betecknande en överlägsen intelligens. Våra täcka, rosiga unga flickor kallade henne "förskräckligt ful"; och ful var hon otvivelaktigt, men det var en fullhet, som man snart lärde sig älska. I hennes röst låg en skälvning av sorg, icke hennes egen, men vittnesbördet omen öm medkänsla med varje levande väsen som lider. Alldeles säkert inte hennes egen, ty då och då kom en gnista från henne, en frambubblande humor och en fläkt av ironi, som vittnade om allt annat än en bruten ande.

Det finns en instinkt, en sorts andligt frimureri varigenom beslättrade själar igenkänna varandra. Hon mottog

Sylvia med påfallande vänlighet, hjärtligt räckande henne sin lilla hand, så späd att den föreföll nästan osannolik. Stackars Sylvia skälvde som en skrämduva under ett verkligt lejons grepp och bekände efteråt för mig, att hon i Fredrika såg tolv romaners hjältar och hjältinnor förkroppsligade!

Hennes rum doftade av buketter och blomsterkorgar, som ditförts av hennes vasaller. Framför henne stod en silverbricka full med mossor, vackert arrangerade i mosaik. Jag tror att de överräckts henne av professor G.*, för vilken hon nu höll på att översätta till engelska deras folkliga svenska namn. Hon uppehöll sig med dem som om deras välkända anblick utgjorde en vederkvickelse för henne från våra främmande ansikten. Hon pekade just ut för mig vår gråa mossa, "vilken vi", sade hon, "kalla 'munkhår'", då jag kände en knuff och i det jag vände mig om upptäckte en viss ung dam, typen för den sorten av vår ungdom, som aldrig haft begrepp om vad vördnad är, som är "sig själv nog" och full av självförnöjdhet och som skulle trotsa en hel salong av celebriteter lika oförfärat som den djärve Dalgetty skulle gå emot en bataljon soldater.

Hon förnyade sin knuff — en karaktéristisk hälsning.

— Var god och presentera mig, sade hon.

Jag såg ut som ett frågetecken, ty

* Professor Asa Gray vid Harvard College, den berömda botanikern. Brickan med mossor och lavar hade förärats henne av Maria och James Lowell (se Hemmen i Nya Verlden, del I, sid. 258.)

jag hade verkligen glömt hennes namn. Hon sufferade mig.

— Anne Jane Smith. Jag har blivit presenterad för er tre gånger, sade hon.

Jag hade inget val, och jag presenterade henne, varpå hon presenterade en blomsterkorg, tog sig ett stirrande och föreställde, den ena efter den andra, en räkka av unga kvinnor lika lång som en höglandshövdingens svans.

Sylvia och jag behöllo vår ställning som tysta iakttagare. — Vad tycker ni om vårt land, miss Bremer? var den oftast framställda frågan. Svaren avgavs i varierande form, men alltid förenande duvans menlöshet med ormens klokhet.

— Amerika är ett för stort område för att jag ännu skulle kunna svara på den frågan; Amerika är en lång roman — det tar tid att läsa den. — Och dessa försiktiga ord sades med en så vänlig ton, ett så milt behag, att ingens egenkärlek sårades, intet nationellt välbehag stördes. Vilka gnistor skulle inte en sådan närgången, om än omedveten näsvishet kallat fram ur engelsk flinta!

Den unga introduktören nöjde sig inte med att hållas vid gränsen av en bekantskap.

— Vilken av era romaner tycker ni bäst om, miss Bremer? frågade hon.

Jag kunde inte riktigt höra svaret. Miss Bremers engelska är grammatikalisk, till och med idiomatisk, men grumlad av hennes skandinaviska accent. Jag tyckte (kanske för att jag själv föredrar den) att hon svarade: "Hemmet." Men det sägs att författare, liksom

föräldrar, inte alltid tycka mest om sina bästa barn.

— Oh, utropade en miss i ton-åren, Bruno är min särskilda favorit!

— Och min också, instämde hennes granne.

— Vi har en Bruno i vår familj, kvittrade en, som troligen förstod lika mycket av Brunos stormiga natur som en hussvala vet något om en orkan i tropikerna.

— Om jag skulle välja ut en av karaktärerna i alla era förtjusande böcker, miss Bremer, sade en annan aspirant till hennes uppmärksamhet, skulle jag säga att *Ma chère mère* är min förtjusning, hon är så naturlig! En sådan levande karaktär! Varenda mänska känner ju en *Ma chère mère*!

Ett leende lekte kring miss Bremers läppar. Kanske tänkte hon att *Ma chère mère*, den myndiga slottsfrun, den befallande modern, den styvnackade potentaten på sin lantdomän, knappast kunde gå igen i dessa gröna kritikers jämstrukna liv.

De livliga flickorna gävo plats åt två män, som jag inte kände. De hade den lugubra yrkesfysionomi, som utmärker metafysiska skriftställare. De började en pedantisk diskussion om tillvarelse-sättet i ett kommande liv. Världinnan gjorde ett vigt slut på det genom att i avböjande ton yttra: tror ni det finns odrägliga människor (*bores*) där? Den kära miss Bremer! Hon var inte så styv som den där vännen, om vilken Rousseau skröt att han aldrig tråkade ut någon och inte heller tillät någon att tråka ut sig.

Floden fortfor att strömma in — en

väldig flod och ringa ebb. Den stackars världinnan tycktes förfärande trött, och ändå bibehöll hon osvikligt samma tålmod och välvilja under dennas art av martyrskap, för vilket en gången tids helgon aldrig utsatts.

Det var ett ögonblick, då det såg ut som om hon höll på att svimma. Hon sjönk ned i en stol alldeles utmattad. Just då kom en ung kvinna fram till henne, — ung? hon kunde vara trettio år —, vilken jag någon stund sett med lysande ögon och medlidsamt uttryck fixera den stackars dignande celebriteten. Jag har aldrig sett ett par ögon som så gjort intryck av att blicka fram ur en andevärld. De voro andar själva. Inte minns jag mig heller någonsin ha sett röra sig bland levande varelser en så förtunnad och blodlös gestalt som denna unga kvinnas; man skulle inte förvånats över att få se den höja sig och föra bort den själ den var ett så lätt omhölje för. Emellertid hade den mänskliga egenskaper och funktioner, ty en röst talade till Fredrika och sade: Ni ser mycket klen ut och ändå har jag hört sägas att ni ska på en stor middagsbjudning. Ska jag ge er kraft?

Det goda nordiska blodet sköt upp i svenskans kinder. Hon stirrade på skuggvarelse framför henne, som om denna vore en häxa, vars trolldom hotade henne.

— Ska jag meddela er kraft? upprepade rösten. — Jag meddelar ofta kraft åt mina vänner, och ni, madam, ser ut att vara i stort behov av det och er vill jag särskilt gärna stå till tjänst.

Det evangeliska allvaret i detta er-

bjudande var tydligt för Fredrika, men vad det innebar och syftade till var hon ur stånd att gissa, tills "miss Anne Jane Smith", damen med masspresentationerna, trängde sig fram och i en ljudlig viskning sade: Det är miss—, hypnotisören. Hon vill bara göra några strykningar.

— Åh, tack, tack, utropade Fredrika, så ivrigt som om hon ville rädda sig från något slags obeprövat trolltyg. — Jag har aldrig gjort något experinient och jag vill helst slippa.

Hypnotisören återvände till sin plats, inte det ringaste modfälld, men med en viss lugn värdighet, helt naturlig, härrörande från medvetandet av hennes egen makt och den upplyftande känslan av dess ursprung, liksom upprepade hon inom sig: jag känner din styrka, du känner inte min.

Hon satte sig ned nära mig, och jag hörde personen närmast intill henne säga: — Jag är glad hon avböjde, syster; du skulle ha blivit sjuk. —

— Naturligtvis skulle jag det, svarade hon, och varit villig därtill också för att få ge kroppslig styrka åt någon som så ädelt stärkt de andligen svaga.

Nu fann jag tiden vara inne för att gå och gav Sylvia en vink. Hon vaknade upp ur sin saliga bedövning. Så hade det känts för henne, ty där finns bland vår ungdom en del som ännu äro mäktiga av entusiasm, väckelsetidens glöd och härlighet. Fredrika hade märkt hennes okonstlade dyrkan och utväljande några av de vackraste blommorna från miss Anne Janes korg gav hon dem åt min vän. De komma att bli immorteller.

— Jag gav fem dollars för den där

blomsterkorgen, viskade donatorn, när vi gingo förbi henne. Värdet för Sylvia av hennes del ur den skulle inte kunnat mätas i guld.

*

Slutet av artikeln utgöres av ett samtal, som på hemvägen utspinner sig mellan artikelskriverskan, miss Sylvia och professor G., vilken sällat sig till de båda damerna. Man resonerar om hur slika sällskapsmanér som dem man nyss sett prov på kunna te sig för de utländska celebriteter, som gästa Amerika. Osökt kommer då Dickens på tal, vilken som bekant häftigt reagerade mot denna art av amerikansk uppmärksamhet och offentligt gav igen för den — till föga båtad för det ömsesidiga goda förhållandet. Professorn ser dock en förmildrande omständighet hos sina landsmän; de tänka sig att allt det intagande och beundransvärda som rört dem hos de i böckerna uppträdande personerna finnes inkarnerat hos de berömda författarna själva, och fulla av beundran och tacksamhet flocka de sig omkring dem. Och om den amerikanska civilisationen inte nått upp till någon särdeles hög nivå, sträcker den sig dock, menade professorn, ned i de breda lagren. Det fanns inte femhundra av de infödda familjerna i Nya England, ville han påstå, där inte Dickens' och Fredrika Bremers namn voro "as familiar as household words".

Insända böcker.

Albert Bonnier: *Bok och svärd*. Tal och uppsatser av *Torsten Fogelqvist*. — *Sista människan*. Ett drama av *Pär Lagerkvist*. — *Småbarnskläder* av *Elise Adelsköld*. Med 36 bilder och 2 mönsterbilagor. — *Polonica*. Kulturbilder från det äldre och nyare Polen under medverkan av *Åge Meyer Benedictsen*, *Knud Berlin*, *Alfred Jensen*, *Ellen Key*, *Julia Ledóchowska*, *Ernest Luninski*, *Anton Nyström*, *Jens Raabe*, *Gudmund Schütte*, *Marika Stjernstedt*, *Maciej Szukiewicz*, *E. Weer*, *Waclaw Zb. v. Wyszynski*.

För kapitalister, särskilt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål ..... att kunna överlämna värden av sina värdepapper och skötseln av sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punkt- lighet och noggrannhet i utförandet av det anförtrodda uppdraget, ävensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatavdelning (Kungsträdgårdsgatan 8. Expeditionstid $\frac{1}{2}$ 10—4)

som under garanti av **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning av enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatavdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatavdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenter influtna medel. Vidare efterser Notariatavdelningen utlottningar av obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blivit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** av det ledigblivna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatavdelningen, underrättar Notariatavdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till avdelningen inbetalas varefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatavdelningen, att inteckningarna bliva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos avdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kr. av depositionens värde, dock ej under 2 kr.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

===== BYRÅ =====

48 KLARABERGSGATAN 48

Rikstel. 27 62. Allm. tel. 48 16. Upplysningsbyrån Allm. tel. 48 50. Öppen: 11—4

Upplysningar lämnas kostnadsfritt rörande kvinnliga arbetsområden, utbildningskurser, löne- förhållanden m. m. För utredningar avgift enligt överenskommelse.

Ledig annonsplats!

Anna Bengtsons Kappaffär

STORTORGET 12, HÄLSINGBORG. — RIKS TEL. 12 45.

REKOMMENDERAS

Kostym- och Kapptyger. Stort urval. Beställningar emottages

Innehåll:

Gudshistoria i kvinnovärlden. Av *Emilia Fogelklou*.

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier 1917.

Fredrika Bremer i Boston.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: **Ellen Kleman**.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 3:50, varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm**. **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{2}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{4}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm**. **Redaktionstid: måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3**. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. **Expeditionen: kl. 11—4 varje söckendag**. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

Tidskriften HERTHA'S annonspriser: netto.

Ruta om $\frac{1}{8}$ sida: 65 × 50 mm.	Ruta om $\frac{1}{4}$ sida: 65 × 101 el. 131 × 50 mm.	Ruta om $\frac{1}{2}$ sida: 131 × 101 el. 65 × 204 mm.	Hel sida: 131 × 204 mm.
1 gång .. Kr. 4: 50	1 gång .. Kr. 8: —	1 gång .. Kr. 15: —	1 gång .. Kr. 28: —
5 gånger .. „ 20: 25	5 gånger .. „ 36: —	5 gånger .. „ 69: —	5 gånger .. „ 127: —
10 „ .. „ 39: 15	10 „ .. „ 70: —	10 „ .. „ 135: —	10 „ .. „ 245: —
20 „ .. „ 76: 50	20 „ .. „ 136: —	20 „ .. „ 260: —	20 „ .. „ 475: —